

פרדוקס השקיות: אז מה טוב בחוק החדש? החוק למעשה מטיל מס נוסף על הציבור ויוצר מנגנון מורכב וכל זה בשביל חלק זניח ביותר מהפסולת בישראל. יש לקוות כי לפחות הדין הציבורי בנושא יעלה את המודעות לעניין ויפחית את השימוש בשקיות

איל עופר 4/1/2017
ביום ראשון, אור לשנה החדשה, נכנס לתוקפו החוק לצמצום השימוש בשקיות נשיאה חד-פעמיות,
התשע"ו-2017, הידוע יותר כ"[חוק השקיות](#)".

מטרתו של חוק השקיות הינה להפחית את כמות הפסולת והשפעותיה על הסביבה. מחוקקי החוק, ארגוני
סביבה וממשלה, מבקשים להשיג את מטרתו באמצעות הגבלת החלוקה של שקיות בחינם. על פניו,
מדובר בחוק סביבתי, כלומר חוק שנועד לשמור ולהגן על הסביבה ולשרת את האינטרס הבסיסי של
הבטחת סביבה נאותה לדורות הבאים.

אז מה הבעיה? ראשית, נראה שהחוק במתכונתו הנוכחית יתקשה מאוד להשיג את מטרתו. החוק קובע
היטל של 8.54 אגורות לשקית, שהצרכן יידרש לשלם. בכל הכבוד, מדובר בסכום מגוחך. אם שקיות
הפוליאטילן (לא ניילון כמובן) גורמות לנזק סביבתי כבד, מן הראוי היה לקבוע עליהן היטל שמשקף את
אותו נזק בהתאם ל"עקרון המזהם משלם". איני מעלה בדמיוני צרכן שסכום זה יהווה עבורו סוג של שיקול
או הרתעה מפני השימוש בשקיות. כל צרכן יוכל בקלות להקצות שקל חדש שלם כדי לשריין לעצמו לפחות
עשר שקיות וכך למעשה יצא שכרנו בהפסדנו.

הנזק הסביבתי האמיתי שמשקף מהשקיות החד פעמיות בהן נלחם החוק שנוי במחלוקת. צילום: ניקי גוטמן

שנית, ידוע שכדי לקיים תוכנית מוצלחת יש לקבוע יעדים מדידים לאורם ניתן להשתפר ולקבוע האם
התוכנית מגשימה את מטרותיה. עם זאת, החוק במתכונתו הנוכחית אינו קובע יעדים כלשהם, כך

שלפחות עד מחצית שנת 2018, אין כל יעדים ברורים אליהם מכון החוק ונראה כי מדובר במתכון ליצירת חוסר סדר ויעילות בכל הקשור לנושא .

שלישית, החוק קובע כי סכום ההיטל הנו סכום "צבוע", כלומר כולו מיועד לקרן לשמירת הניקיון שכל ייעודה להקצות תקציבים לטובת נושא הסביבה ושמירת הניקיון. ייעוד הכספים לקרן זו הנו נושא לטור אחר בפני עצמו, אולם בשנים האחרונות עלו טענות קשות בנוגע לאופן ניהול הכספים בקרן ולאופן הקצאתם. בקרן הצטברו סכומי כסף גדולים שאינם מנוצלים ואף עלה החשש כי משרד האוצר יבקש לשים עליהם את ידו .

רביעית, לכל בעיה יש להציע חלופה. במקרה של השקיות החלופה המקובלת הינה שקיות בד רב פעמיות (חלופות אחרות שמצליחות בעולם אפילו אינן נשקלות בישראל). כיום, בכל בית בישראל ישנו מצבור של שקיות רב פעמיות, שכמעט כל חנות מחלקת כלאחר יד לצרכי מיתוג, כשלמעשה מדובר בגרין ווש (Greenwash- יצירת הרושם המוטעה כאילו מדובר בצעד סביבתי, (שמותיר אחריו נזק סביבתי כבד יותר מהשקיות החד פעמיות. שקיות בד הן אמנם לשימוש רב פעמי, אולם אין משמעות הדבר כי יש לצרוך אותן או רחמנא ליצלן, לחלק אותן, בכמויות הולכות וגדלות, שכן הן גורמות לנזק סביבתי, מגדילות את כמות האשפה, נפחה ומשקלה .

עיקר הנזק שנגרם מהשקיות החד פעמיות הנו נזק למראית העין ולא למערכת האקולוגית וזה דבר שחשוב להדגיש: הנזק הסביבתי האמיתי שנשקף מהשקיות החד פעמיות בהן נלחם החוק, שנוי במחלוקת וזאת במקרה הטוב. לשקיות אלו אין משקל או נפח, והשפעתן זניחה שכן הן מהוות 0.8% בלבד מהפסולת הביתית בישראל (ראו בהקשר זה את מחקרים ופרסומים של **מוסד שמואל נאמן** בטכניון) .

החוק למעשה מטיל מס נוסף על הציבור ויוצר מנגנון מורכב וכל זאת לגבי חלק זניח ביותר מהפסולת בישראל .

ישנם המון אתגרים סביבתיים בישראל, חלק גדול מהם אינו מטופל כנדרש או כלל, ובענין זה ניתן להזכיר את נושא הקרקעות המזוהמות בישראל שאינו זוכה להסדר חקיקה כלשהו. דווקא נושא זניח יחסית, כמו השקיות זוכה להסדרה משמעותית ולתשומת לב ציבורית נכבדה .

ואולי כאן טמון היתרון היחיד שהחוק מציע לנו, הוא מעלה לסדר היום מפגע מעצבן וכואב - סביבתנו מלאה בחלקיקי פלסטיק בכל אשר נפנה, ללא הצדקה. יש לקוות כי הדיון הציבורי יעלה את המודעות לענין ויפחית את השימוש בשקיות .

הכותב הנו עו"ד המתמחה בנושאי סביבה ומשמש כמנהל החממה האקדמית ליזמות סביבתית חברתית במרכז האקדמי למשפט ועסקים ברמת גן (EcoHub).